

Romuald Szymczak*

SYSTEM GWARANTOWANIA DEPOZYTÓW W BELGII

WSTĘP

Instytucją gwarantowania depozytów w Belgii jest Fundusz Ochrony Depozytów i Instrumentów Finansowych (fr. *Fonds de Protection des Dépôts et des Instruments Financiers*; flam. *Beschermingsfonds voor Deposito's en Financiële Instrumenten*; ang. *Deposit and Financial Instrument Protection Fund* – FONDS). Belgia była jednym z pierwszych krajów europejskich, w którym został utworzony fundusz gwarantowania depozytów. Powstał on w 1974 r., uczestnictwo było dobrowolne i był zarządzany przez Instytut Redyskonta Weksli i Gwarancji (*Institut de Réécompte et de Garantie*).

Aktualnie działająca instytucja gwarancyjna została powołana do życia na mocy ustawy z 17 grudnia 1998 r. o utworzeniu funduszu ochrony depozytów i instrumentów finansowych. FONDS rozpoczął działalność 15 lutego 1999 r. i oprócz zadań Instytutu Redyskonta Weksli i Gwarancji przejął również ochronę produktów inwestycyjnych, prowadzoną wcześniej przez Fundusz Gwarantowania Instytucji Giełdowych (*Caisse d'intervention des sociétés de bourse*). Zgodnie z ustawą FONDS jest instytucją publiczną, której działalność finansowana jest ze środków instytucji finansowych objętych gwarancjami.

Podstawowym zadaniem Funduszu jest gwarantowanie depozytów złożonych przez osoby fizyczne i prawne w instytucjach kredytowych, a także instrumentów

* Romuald Szymczak jest kierownikiem Zespołu Współpracy Krajowej i Zagranicznej w Gabinetzie Prezesa Bankowego Funduszu Gwarancyjnego.

finansowych w firmach brokerskich, instytucjach zarządzających aktywami oraz prowadzących transakcje giełdowe. FONDS może również podejmować, w ramach środków finansowych pozostających w jego dyspozycji, działania pomocowe mające na celu wsparcie procesów restrukturyzacyjnych, wznowienie działalności lub wsparcie procesu likwidacyjnego. System belgijski jest zatem systemem gwarantowania depozytów z mandatem obejmującym działania nakierowane na ograniczanie ryzyka w sektorze finansowym (*risk minimizer*).

Członkami systemu gwarantowania depozytów i instrumentów finansowych w Belgii jest 105 instytucji finansowych, w tym 56 instytucji kredytowych (w grupie tej znajduje się 9 oddziałów banków spoza Europejskiego Obszaru Gospodarczego), 22 firmy brokerskie oraz 27 innych instytucji finansowych (np. instytucje zarządzające aktywami, towarzystwa wspólnego inwestowania).

Członkostwo w systemie jest obowiązkowe. W Polsce nie działają oddziały banków belgijskich, które należałyby do FONDS.

Fundusz jest członkiem Europejskiego Forum Gwarantów Depozytów (EFDI) oraz Międzynarodowego Stowarzyszenia Gwarantów Depozytów (IADI).

1. ORGANY DECYZYJNE

Organem decyzyjnym FONDS jest Komitet Zarządzający (*Management Committee*). Komitet składa się z przewodniczącego oraz 11 członków. Przewodniczący oraz pięciu członków mianowanych jest przez króla Belgów spośród kandydatów reprezentujących sektor publiczny. Pozostałych sześciu członków Komitetu Zarządzającego reprezentuje instytucje członkowskie. Czterech z nich wskazanych jest przez stowarzyszenia instytucji kredytowych, a pozostałych dwóch przez stowarzyszenia innych instytucji finansowych. Kandydatów tych również zatwierdza król. Listy przedkładane królowi muszą zawierać po trzy nazwiska na każdy wakuujący mandat członka Komitetu Zarządzającego. Kadencja przewodniczącego i członków trwa sześć lat. Kadencje te mogą być odnawiane. W posiedzeniach Komitetu uczestniczy ponadto, bez prawa głosu, przedstawiciel Władzy Nadzorczej nad Usługami Finansowymi i Rynkami (*Financial Services and Markets Authority – FSMA*). Instytucja ta zastąpiła od 1 kwietnia 2011 r. Komisję Bankowości, Finansów i Ubezpieczeń (*Banking, Financial and Insurance Commission*) i jest jedną z dwóch działających w Belgii instytucji nadzorczych nad rynkiem finansowym (drugą z nich jest Narodowy Bank Belgii).

Fundusz Ochrony Depozytów i Instrumentów Finansowych nie ma własnej siedziby i korzysta z powierzchni biurowej w budynku Narodowego Banku Belgii.

Organem wykonawczym Funduszu jest Sekretarz Generalny (*Secretary General*). Jest on powoływany przez Komitet Zarządzający.

Przewodniczącym FONDS jest obecnie Jean-Pierre Arnoldi. Sekretarzem Generalnym i jednocześnie reprezentantem Funduszu w relacjach ze światem zewnętrznym jest Herman Debremaeker.

2. ZAKRES GWARANCJI DEPOZYTÓW I ZASADY WYPŁATY ŚRODKÓW GWARANTOWANYCH

Z prawnego punktu widzenia belgijski system gwarantowania depozytów został w pełni dostosowany do przepisów Dyrektywy 2009/14/WE z 11 marca 2009 r. nowelizującej Dyrektywę 94/19/WE w sprawie systemów gwarancji depozytów. FONDS gwarantuje wkłady na rachunkach w bankach i w innych instytucjach finansowych osobom fizycznym oraz prawnym, uprawnionym do sporządzania uproszczonych sprawozdań finansowych. W całości gwarantowane są depozyty do wysokości 100 000 EUR, zarówno w euro, jak i w pozostałych walutach Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Gwarancjami nie są natomiast objęte depozyty w innych walutach. W przypadku wspólnych rachunków dwóch lub więcej osób, każda z nich uprawniona jest do zwrotu środków w wysokości do równowartości limitu gwarancyjnego.

Obok depozytów w bankach FONDS gwarantuje również instrumenty finansowe nabyte w instytucjach członkowskich Funduszu. W tym przypadku limit gwarancji wynosi 20 000 EUR na właściciela i na instytucję finansową. Od 1 stycznia 2011 r. gwarancjami objęte są także polisy ubezpieczeniowe na życie wykupione w towarzystwach ubezpieczeniowych.

System belgijski stosuje wyłączenia podmiotowe, które są dopuszczalne na mocy obowiązującej Dyrektywy UE. Gwarancjami nie są objęte depozyty instytucji finansowych oraz firm ubezpieczeniowych, funduszy emerytalnych i towarzystw funduszy wzajemnych. Do wypłaty sum gwarantowanych nie są także uprawnieni wyżsi menedżerowie likwidowanego banku i ich krewni, członkowie zarządu i ich krewni, udziałowcy posiadający więcej niż 5% udziałów w kapitale, a także podmioty kontrolujące jego działalność. Świadczenie z tytułu gwarancji nie przysługuje w odniesieniu do środków pochodzących z przestępstw kryminalnych, w tym transakcji związanych z praniem brudnych pieniędzy. Przy wyliczaniu kwoty należnej deponentowi nie jest natomiast dokonywana kompensata należności z zobowiązaniami wobec danej instytucji finansowej.

Gwarancją nie są objęte depozyty przedsiębiorstw dużych, które nie są uprawnione do sporządzania uproszczonych sprawozdań finansowych. Gwarantowane są natomiast depozyty podmiotów prawnych, wchodzących w skład tej samej, co przedmiotowa instytucja kredytowa, grupy przedsiębiorstw.

Obecny limit gwarancyjny w wysokości 100 000 EUR obowiązuje od października 2008 r., kiedy został podwyższony pięciokrotnie, z poziomu 20 000 EUR.

Wypłaty z gwarancji FONDS mają być realizowane w terminie 20 dni roboczych od dnia zawieszenia działalności banku lub innej instytucji finansowej będącej członkiem Funduszu.

Od rozpoczęcia działalności przez FONDS w 1999 r. Fundusz nie dokonywał wypłaty środków gwarantowanych. W czasie kryzysu finansowego lat 2008–2010 FONDS, z uwagi na ograniczone fundusze własne, nie brał również udziału we wsparciu finansowym dla belgijskiego sektora bankowego. Interwencje, w tym w odniesieniu do Fortis Banque S.A. i Dexia Banque S.A., podejmował rząd belgijski, który dysponuje formalnymi uprawnieniami do udzielania pomocy na restrukturyzację i likwidację systemowo ważnych instytucji finansowych.

3. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA I ZASOBY FINANSOWE FONDS

Belgijski system gwarantowania depozytów finansowany jest na zasadzie *ex ante* przez instytucje członkowskie.

W praktyce istnieją dwa fundusze, z których możliwa jest wypłata środków gwarantowanych lub udzielenie pomocy finansowej. Pierwszym z nich jest istniejąca od chwili powstania FONDS tzw. rezerwa interwencyjna (*Intervention Reserve*), której wysokość wynosiła na koniec 2010 r. ok. 950 mln EUR. Środki te są administrowane przez FONDS i inwestowane w bezpieczne papiery wartościowe. Drugim funduszem jest utworzony pod koniec 2008 r. fundusz specjalny (*Special Fund*), którego administratorem nie jest FONDS, a jednostka podlegająca belgijskiemu Ministerstwu Skarbu i nie mająca osobowości prawnej, o nazwie *Deposit and Consignment Office*. Początkowo w funduszu tym gromadzono środki z części podwyższonej składki rocznej związanej z wyższym limitem gwarancyjnym. Od początku 2011 r. składki członkowskie gromadzone są w całości w funduszu specjalnym. W sytuacji, gdyby zaistniała konieczność wypłaty środków gwarantowanych, w pierwszej kolejności wykorzystane będą środki z rezerwy interwencyjnej. Dopiero w drugiej kolejności zostanie uruchomiony fundusz specjalny.

Od 1 stycznia 2011 r. składka roczna płacona przez instytucje kredytowe na fundusz specjalny wynosi 0,15% sumy depozytów objętych gwarancjami. Oznacza to ponad trzykrotny wzrost obciążeń dla instytucji członkowskich w porównaniu z rokiem 2010, za który składka roczna wynosiła 0,0485% sumy depozytów gwarantowanych. Dodatkowo, wszystkie banki zostały zobowiązane do wpłaty na fundusz specjalny jednorazowej wpłaty początkowej (tzw. *entry fee*) w wysokości 0,1% sumy zgromadzonych depozytów objętych gwarancjami według stanu na 30 września 2010 r.

FONDS szacuje, że w Belgii objętych gwarancjami jest ok. 80% wszystkich depozytów.

Roczna składka płacona na Fundusz przez towarzystwa ubezpieczeń na życie również wynosi 0,15% sumy wartości polis ubezpieczeniowych.

4. DANE KONTAKTOWE

Deposit and Financial Instrument Protection Fund
 Boulevard de Berlaimont 14
 1000 Brussels, Belgium
 Telefon: 00 2 221 38 92
 Faks: 00 2 221 32 41
 E-mail : protectionfund@nbb.be
 Strona internetowa: www.protectionfund.be

5. SYNTETYCZNE PORÓWNANIE CECH POLSKIEGO I BELGIJSKIEGO SYSTEMU GWARANTOWANIA DEPOZYTÓW

	Polski system gwarantowania depozytów	Belgijski system gwarantowania depozytów
Realizowane funkcje	Gwarantowanie depozytów oraz działalność pomocowa	Gwarantowanie depozytów, instrumentów finansowych i polis ubezpieczeniowych na życie oraz działalność pomocowa
Limity gwarancyjne	100 000 EUR w 100%	100 000 EUR w 100% – depozyty; 20 000 EUR w 100% – instrumenty finansowe; 100 000 EUR w 100% – polisy ubezpieczeniowe na życie
Maksymalna wypłata	100.000 EUR	100.000 EUR
Kompensacja z zobowiązaniami	NIE	NIE
Wyłączenia spod gwarancji		
Instytucje finansowe wskazane w art. 4 (5) Dyrektywy 2006/48/WE	TAK	TAK
Firmy ubezpieczeniowe	TAK	TAK
Rząd i administracja centralna	TAK	TAK
Władze samorządowe	NIE	NIE
Banki	TAK	TAK
Fundusze inwestycyjne	TAK	TAK
Fundusze emerytalne	TAK	TAK
Kadra zarządzająca	TAK	TAK
Akcjonariusze banku	TAK	TAK

Bliscy osób odpowiedzialnych	NIE	NIE
Inne przedsiębiorstwa w tej samej grupie	NIE	NIE
Podmioty nieuprawnione do sporządzania uproszczonych sprawozdań finansowych	NIE	TAK
Depozyty nieimienne	TAK	NIE
Depozyty przyjmowane na indywidualnych warunkach, które przyczyniły się do upadłości banku	NIE	NIE
Dłużne papiery wartościowe emitowane przez bank	TAK	TAK
Depozyty w walutach obcych spoza Europejskiego Obszaru Gospodarczego	NIE	TAK
Depozyty związane z praniem pieniędzy	TAK	TAK

Warszawa, 5 maja 2011 r.

Bibliografia

Annual Report 2009, Deposit and Financial Instrument Protection Fund, www.protectionfund.be

Garcia G., Prast H., Depositor and Investor Protection in the EU and the Netherlands: A Brief History; www.dnb.nl/en/binaries, 2002.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z 11 marca 2009 r. zmieniająca Dyrektywę 94/19/WE w sprawie systemów gwarantowania depozytów w odniesieniu do poziomu gwarancji oraz terminu wypłaty, 2009/14/WE.

IADI international deposit insurance survey 2008, www.iadi.org/Research

Rule of Intervention of the Deposit and Financial Instrument Protection Fund (coordinated version dated 21 September 2009), www.protectionfund.be

Systemy Gwarantowania Depozytów w Polsce i na Świecie, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2005.